

A/R/TOGRAFI

Uygulama Tabanlı

Araştırma Yöntemi

Editörler:

Prof. Dr. Suzan Duygu BEDİR ERIŐTI

Prof. Dr. Rita Louise IRWIN

2. Baskı

 PEGEM
AKADEMI

Editörler: Prof. Dr. Suzan Duygu BEDİR ERIŞTİ - Prof. Dr. Rita Louise IRWIN

A/R/TOGRAFI: UYGULAMA TABANLI ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

ISBN 978-625-7676-41-0

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2022, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınevdir**. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

1. Baskı: Mart 2021, Ankara

2. Baskı: Kasım 2022, Ankara

Yayın-Proje: Ferdi Akkaya

Dizgi-Grafik Tasarım: Müge Kuyrukcu

Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Ay-bay Kırtasiye İnşaat Gıda Pazarlama ve Ticaret Ltd. Şti.
Çetin Emeç Bulvarı 1314. Cadde No: 37A-B Çankaya/ANKARA
Tel: (0312) 472 58 55

Yayıncı Sertifika No: 51818

Matbaa Sertifika No: 46661

İletişim

Macun Mah. 204. Cad. No: 141/A-33 Yenimahalle/ANKARA

Yayınevi: 0312 430 67 50

Dağıtım: 0312 434 54 24

Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60

İnternet: www.pegem.net

E-ileti: pegem@pegem.net

WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

ÖN SÖZ

Birkaç yıl önce, bir DNA testi yaptırđım. Atalarımın çoğunu bilmeme rağmen test, řu anda Türkiye olan bölgeden çok çok uzak akrabalarım olduğunu ortaya çıkardı. Kuşkusuz, bu benim DNA'mın çok küçük bir kısmı. Yine de Türkiye ile kalıcı bir bağım olduğunu bilmek kalbimi ısıttı. Türkiye'ye yaptığım ziyaretlerde sınırsız bir nezaketle karşıldım ve heyecanlı sanat eğitimcileri topluluğunun bir parçası olduğumu hissettim. Kendi uzak atalarım da dahil olmak üzere birçok Türk insanına ve toprağa bağlı hissediyorum. Bu bağlantılar bu kitabı benim için daha da anlamlı kılıyor. Sanatsal vizyonu, bilimsel dürüstlüğü ve alçakgönüllülüğü ile bu editörlü cildi yöneten Prof. Dr. Suzan Duygu Bedir Erişti'ye minnettarım. Kendini öğrencilerine ve tüm alana yeni fikirler getirmeye adanmış olağanüstü bir sanat eğitimcisidir. Anadolu Üniversitesi'ndeki son ziyaretim ve uzun süreli kalışım sırasında A/r/tografi ile ilgili bir kitap fikrinin üzerinde durduk ve nasıl olabileceğini zihnimizde canlandırdık. Duygu ve ben birlikte çalışarak, hangi İngilizce makalelerin çevrilip yeniden basılabileceğini ve Türkçe makaleler yazmak için kime yaklaşabileceğimizi tartıştık. Bu kitabı tercüme edilmiş on İngilizce makale ve altı Türkçe makale ile öne çıkarmanın heyecanını yaşıyoruz. Türkiye'deki bireyler birçok post-nitel ve sanata dayalı araştırma biçimiyle ilgilenirken, Türkçe metinler çok sınırlı kalmıştır. Bu kitap şimdi bu fikirleri Türkiye'deki birçok sanat eğitimi öğretmenine, sanatçıya ve akademisyene tanıtacak.

Son yirmi beş yıldır, dünyanın dört bir yanından a /r/tografi ve sanat temelli araştırmalar hakkında daha fazla şey öğrenmek isteyen akademisyenlerle birçok bağlantı kurdum. Bireylerin genişleyen bir İngilizce eserler koleksiyonundan nasıl öğrenebileceklerini takdir etsem de bana asıl ilham veren şey, bireylerin kültürel, tarihi, dilbilimsel ve estetik geleneklerinin ve çağdaş uygulamalarının a/r/tografiyi nasıl bilgilendirdiğini ve etkilediğini fark etmeleridir. Örneğin öğretim süreçlerinde, araştırma çalışmalarında ve sanatsal uygulamalarında a/r/tografi kullanan Çinli sanatçı-akademisyenlerin benzersiz felsefi ve estetik katılımından çok şey öğrendim. Dünyadaki diğer uluslararası işbirlikleri hakkında da benzer şeyler söyleyebilirim. Bu kitap, a/r/tografinin bazı ilkelerinin Türk bilim insanları tarafından nasıl benimsendiği konusunda genişletilmiş tartışmalara alan açıyor. Tüm bilim insanlarını bu yayına dayanarak a/r/tografi odaklı çalışmayı sürdürmeye davet ediyoruz. Türkiye'de a/r/tografi hakkındaki bu ilk kitabın, her yaştan sanat öğrencisi için olağanüstü hayati etkileşim biçimleri yaratan ve birçok a/r/tografik ilham içeren stratejiye yol açacağını umuyoruz. Ayrıca bu bölümlerin yerel ve ulusal ilgi alanlarını kapsayan çeşitli a/r/tografik çalışmalara ilham vermesini de umuyoruz. Önümüzdeki yıllarda hepimiz Türk a/r/tografi araştırmacılarından çalışmalar görmeyi ve öğrenmeyi dört gözle bekliyoruz!

Prof. Dr. Rita Louise IRWIN

18.02.2021

The University of British Columbia

Faculty of Education

Department of Curriculum & Pedagogy

ÖN SÖZ

Prof. Dr. Rita Irwin ile başladığımız ve Türkçe alan yazına a/r/tografi araştırma yöntemini birçok yönü ile ele alan eser ortaya koymak amacı ile çıktığımız bu yolculuğun ayrıntılarını yöntemin detayları ile birlikte kitabın içerisinde anlattım. Bu ön söz, benim bu yolculukta duyduğum minneti siz okuyucular ile paylaşmayı arzu ettiğim satırları içermektedir. Öncelikle Prof. Dr. Rita Irwin ile aynı kan bağına sahip olmadan bir aile bağı hissetmenin ne demek olduğunu öğrendim. Elimde bir DNA testi ile ortaya çıkmış bir gen haritam yok ama kim bilir...Prof. Dr. Rita Irwin çok uzun yıllardır tanıyor yakınlığına ve hissine sahip olduğum şahane bir bilim insanı. Kişiliği ve akademik yetkinliği ile üzerimde çok güzel izleri olan eşsiz bir insan ve güzel bir yürek tanıdığım için çok mutluyum. Sonraengin bilgisi ile bizlere gösterdiği yol için ona minnettarım. Aynı duyguları yoğun bir biçimde hissettiğim uzun yıllardır yayınları, söyleşileri ve paylaşımları ile benimle birlikte Türkiye'deki birçok sanat eğitimcisine yol açmış olan Prof. Dr. İnci San Hocama minnettarım. İnci Hocamın bu kitabın oluşmasında cesaret bulduğum ve hissetmekten onur duyduğum desteğini asla unutmayacağım. Her konuşmamızda yüreklendiren güzel sözleri, mütevazı kişiliği ve özenle seçtiği kelimeleri ile bana kattıkları için; ayrıca bu kitap için bir giriş yazısı yazarak bizleri onurlandırdığı için teşekkür ediyorum. Bu yolculukta akademik olarak yanımda olan çok kıymetli arkadaşlarım var. Kitapta çeviri olan kısımlarda özellikle kendi anlatım dilimize uygun bir içerik oluşturma amacı ile çok çaba sarf eden ve çeviriden çok daha fazlasını ortaya koyan bir ekipten bahsediyorum. Prof. Dr. Necla Coşkun, Prof. Dr. A. Dilek Kıratlı, Doç. Dr. Elif Avcı, Doç. Dr. Ebru Güler, Dr. Öğr. Üyesi Özlem Ayvaz Tunç, Dr. Öğr. Üyesi Mine Küçük, Dr. Öğr. Üyesi Şakir Özudoğru, Öğr. Gör. Nil Kurtulan, Arş. Gör. Yeliz Erdoğan, Dr. Öğr. Üyesi Sanem Odabaşı her birinize ayrı ayrı teşekkürlerimi sunuyorum. Çeviriler dışında özgün bölümleri ile katkı sağlayan ve yollarımızın a/r/tografi çalıştayları aracılığı ile birleştiği Doç. Dr. Ayşe Güler'e çok teşekkür ediyorum. Hem süreçteki sabrı hem de desteği için. Kitapta doktora derslerimde a/r/tografik araştırmaya giriş niteliği taşıyan sorgulamalar yapan sevgili doktora öğrencilerimin de çalışmaları yer alıyor. Her biri bana ayrı heyecan verdi. Bu bölümü özellikle koymamın nedeni lisansüstü dersler kapsamında yol alma sürecine ya da araştırma yapılandırma sürecine örnek teşkil edebilecek kimi fikirleri paylaşmak istememdi. Bu noktada uzun ve özverili çalışması ile bir bölüme imza atan doktora öğrencim Emel Ülüşe; ders içerisindeki otobiyografik çözümlmeleri ile bir artografi araştırmasına nasıl başlayabiliriz sorusunun yanıtını bizlere veren sevgili doktora öğrencilerim Arş. Gör. Yeliz Erdoğan, Asuman Daşdemir, Ayça Yılmaz, Dr. Öğr. Üyesi Sanem Odabaşı, Arş. Gör. İtir Arat, Lefika Sandal'a samimi katılımları için çok teşekkür ediyorum.

Bu kitap ile çıktığım yolculuk oldukça uzun sürdü, acele etmeden, her aşamasını dikkatlice kurgulayarak ve her aşamasında yeni şeyler öğrenerek deneyimledim. Bu eserin ulusal alan yazına katkı sağlayıp nice özgün araştırmalara vesile olması dileklerimizi Prof. Dr. Rita Irwin ile paylaşıyoruz. Sözlerimi sonlandırmadan her şekilde yanımda oldukları için önce başta sevgili annem ve sevgili babam olmak üzere tüm aile bireylerime; sevgili eşime, güzel enerjileri ile bana daima güç verdikleri için sevgili kızım Yağmur'a ve sevgili oğlum Alp'e; ismini taşımaktan gurur duyduğum ve birçok a/r/tografi araştırmam içerisinde öznelliğimi sorgulamaya dayalı olarak öykülerini gururla yorumladığım sevgili babaannem Suzan Bedir'e teşekkür etmek istiyorum. Keyifli okumalar diliyorum...

Prof. Dr. Suzan Duygu BEDİR ERİŞTİ

ORCID No: 0000-0002-2511-6830

18.02.2021

Anadolu Üniversitesi

Eğitim Fakültesi

Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü

İÇİNDEKİLER

Ön Söz..... iii

1. BÖLÜM

A/R/TOGRAFI İLE TANIŞMA

Sanat ile Bilimselliği Yakalamanın Yolu: A/r/tografi Araştırmaları

Prof. Dr. İnci SAN, Prof. Dr. Suzan Duygu BEDİR ERİŞTİ2

ORCID No: 0000-0002-2511-6830

Ünite 1: A/r/tografik Araştırma Nedir?

Bölüm Yazarı: Prof. Dr. Suzan Duygu BEDİR ERİŞTİ6

Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi

ORCID No: 0000-0002-2511-6830

Prof. Dr. Rita Irwin tarafından TÜBİTAK destekli olarak gerçekleştirilmiş olan A/r/tografi uygulamalarına ilişkin çalıştay ve seminer etkinliklerindeki deneyimler ve gözlemlerin yöntem ile ilişkilendirilerek açıklanması.

Ünite 2: A/r/tografi'ye Başlarken

Çeviri: Prof. Dr. Suzan Duygu BEDİR ERİŞTİ 44

Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi

ORCID No: 0000-0002-2511-6830

Irwin, R. L. (2013). Becoming a/r/tography. *Studies in Art Education*. 54(3), 198-215.

2. BÖLÜM

YÖNTEMSSEL STRATEJİLER

Ünite 3: A/r/tografi: Kavramsal Çerçeve

Çeviri: Dr. Öğr. Üyesi Özlem AYVAZ TUNÇ 67

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi

ORCID No:0000-0002-7039-9294

Irwin, Rita L. (2004). A metonymic métissage. In Rita L. Irwin & Alex de Cosson (Eds). *A/r/tography: Rendering self through arts-based living inquiry* (pp. 27-40). Vancouver, BC: Pacific Educational Press.

Ünite 4: Uygulama Tabanlı Bir Araştırma Yöntemi Olarak A/r/tografi

Çeviri: Dr. Öğr. Üyesi Sanem ODABAŞI 78

Eskişehir Teknik Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi

ORCID No :0000-0001-8467-9038

Irwin, Rita L. & Springgay, S. (2008). *A/r/tography as practice-based research*. In Springgay, Stephanie, Irwin, Rita L., Leggo, Carl & Gouzouasis, P. (Eds.), *Being with A/r/tography* (pp. xix-xxxiii). Rotterdam, The Netherlands: Sense Publishers.

Ünite 5: A/r/tografi ile Araştırma Yapmak

Çeviri: Dr. Öğr. Üyesi Şakir ÖZÜDOĞRU 97

Eskişehir Teknik Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi

ORCID No: 0000-0001-5451-1971

Irwin, R. L. (2008). *Communities of A/r/tographic Practice*. In Springgay, Stephanie, Irwin, Rita L., Leggo, Carl & Gouzouasis, P. (Eds.), *Being with A/r/tography* (pp. 71-80). Rotterdam, The Netherlands: Sense Publishers.

Ünite 6: Eylem Olarak Araştırma: Sanat Eğitimi Araştırmalarında Paradigmalar, Yöntemler ve Bakış Açıları

Çeviri: Dr. Öğr. Üyesi Mine KÜÇÜK 109

Dumlupınar Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi

ORCID No: 0000-0003-4447-5254

Triggs, Valerie, Irwin, Rita L. & O'Donoghue, Donal. (2014). *Following A/r/tography in practice: From possibility to potential*. In Kathy Miglan & Cathy Smilan (Eds.), *Inquiry in Action: Paradigms, Methodologies and Perspectives in Art Education Research* (pp. 253-264). Reston, VA: NAEA.

3. BÖLÜM**A/R/TOGRAFIK ARAŞTIRMALAR****Ünite 7: Öğretim Programı ve Pedagojiye Uyarlanabilen Estetik**

Çeviri: Prof. Dr. Ayşe Dilek KIRATLI - Arş. Gör. Yeliz ERDOĞAN 125

Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi

ORCID No: 0000-0001-6514-9330

Irwin, Rita L. (2004). *Unfolding aesthetic in/sights between curriculum and pedagogy*. *Journal of Curriculum and Pedagogy* 1(2), 43-48.

Ünite 8: Bilimde ve Sanatta Diriliş Yöntemi: A/r/tografi

Bölüm Yazarı: Doç. Dr. Ayşe ÖZBAKİ GÜLER..... 139

Kırıkkale Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi

ORCID No: 0000-0003-4329-8460

Ünite 9: A/r/tografik Bir Araştırma: Gershwin'in 'Rhapsody in Blue' adlı Eserine Dayalı A/r/tografik Sorgulama

Bölüm Yazarı: Doç. Dr. Ayşe ÖZBAKİ GÜLER..... 171

Kırıkkale Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi

ORCID No: 0000-0003-4329-8460

Ünite 10: A/r/tografi Kavramına İlişkin Değerlendirme: A/r/tografik Logo Tasarımı

Bölüm Yazarı: Doç. Dr. Ayşe ÖZBAKİ GÜLER..... 191

ORCID No: 0000-0003-4329-8460

Ünite 11: Kamusal Alan Pedagojisine Dayalı A/r/tografik Kartografi: 'The City of Richgate'

Çeviri: Doç. Dr. Elif AVCI..... 221

Osmangazi Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi

ORCID No: 0000-0003-4909-1495

R., Irwin, R. L., Grauer, K., Xiong, G. (2010). Research and creation: Socially-engaged art in The City of Richgate project. *International Journal for Education through Art*, 6(2), 213-227.

Ünite 12: Sanat Atölyesinde A/r/tografik Bir Uygulama Örneği

Çeviri: Doç. Dr. Ebru GÜLER..... 238

Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi

ORCID No: 0000-0003-1149-6489

Porter, N. (2004). Exploring the Making of Wonder: The A/r/tography Model in a Secondary Art Classroom, In Rita L. Irwin & Alex de Cosson (Eds.). Pacific Educational Press.

Ünite 13: A/r/tografi Yoluyla Kendimizi Sanat Eğitimcisi Olarak Desteklemek

Çeviri: Doç. Dr. Elif AVCI..... 251

Osmangazi Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi

ORCID No: 0000-0003-4909-1495

Triggs, V., Irwin, R. L., & Leggo, C. (2014). Walking art: Sustaining ourselves as arts educators. *Visual Inquiry: Learning and Teaching Art* 3(1), 21-34.

Ünite 14: A/r/tografik Otobiyografi ve Yaşayan Öyküler

Çeviri: Prof. Dr. Necla COŞKUN 268

Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi

ORCID No: 0000-0002-7687-0630

LeBlanc, N., Davidson, S., Ryu, J. Y. & Irwin, R. L. (2015). Becoming through a/r/tography, autobiography and stories in motion. *International Journal of Education through Art*, 11(3), 355-374.

**4. BÖLÜM
SONUÇ****Ünite 15: Sanat ve Eğitim Arasında Bir Aracı Olarak A/r/tografi**

Çeviri: Öğr. Gör. Nil KURTULAN 293

ORCID No: 0000-0002-4557-7773

Sahne May, Heidi, O'Donoghue, Donal & Irwin, Rita L. (2014). Performing an intervention in the space between art and education. *International Journal of Education through Art*, 10(2), 163-177.

Ünite 16: A/r/tografik Sorgulamalar

Derleyen: Prof. Dr. Suzan Duygu ERİŞTİ 312

ORCID No: 0000-0002-2511-6830

Ünite 17: A/r/tografik Yolculuk: Bebeklik ve Yetişkinlik Fotoğrafları Üzerinden Sanatta Kimlik Sorgulamasının A/r/tografi Yöntemi ile Gerçekleştirilmesi

Bölüm Yazarı: Emel ÜLÜŞ 342

ORCID No: 0000-0002-4991-4618

1. BÖLÜM

A/R/TOGRAFI İLE TANIŞMA

*Prof. Dr. İnci SAN** - Ankara Üniversitesi

*Prof. Dr. Suzan Duygu BEDİR ERİŞTİ*** - Anadolu Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-2511-6830

GİRİŞ

Sanat ve bilimsellik kavramlarının, günümüz teknolojik değişim ve dönüşümlerin yaşandığı dönem içerisinde birbiri ile ilintili olduğu belirgin bir biçimde öne çıkmaktadır. Teknoloji odaklı görsel yoğunluğu olan bir dünya içerisinde görsel kültürün görsel sanatlar ve tasarımın tüm diğer sanat dalları ve etkileşimlerini de içine alarak sınırlarını giderek genişlettiğini görmekteyiz. Bilim ise bir süreç olarak sanat ile temellenen birçok noktada oldukça başarılı birtakım sonuçlar ortaya koymakta ve gerçek yaşamda karşılık bulabilir hale gelmektedir. Bilimsel veriler ile sanatsal veriler iç içe geçerek bilimde özgün bir çıkış noktası ortaya koyabilmektedirler.

Günümüzde özgün ve çağcıl sanatsal üretimin temelinde teknolojik gelişmeler yatmaktadır. Bu gelişmelerin devamında sanatı izlerken, üretirken, sorgularken sanatçıların araştırmacı kimliklerine gereksinimleri giderek artmaktadır. Sanatın ve sanatçının araştırmacı kimliği toplumsal gerçekliği derinlemesine sorgulamaya zemin hazırlamakta ve sanat yolu ile farklı bağlamlar arası bağlantılar kurmak olanaklı hale gelmektedir. Deleuze ve Guattari'nin (1987) de vurguladığı bu bağlantılar, çok yönlü ilişkisellikler farklı çıkış noktaları, ayrışmalar ve yeni bağlar günümüz dijital dünyası içerisinde sanatı ve sanat ile etkileşim içerisindeki kavramsal birçok noktayı özetlemektedir. Çünkü sanat, üretilenin sunumunun ötesinde arka planda sorgulananlar ile anlam kazanmaktadır. Beslendiği noktalar, öznel yansımalar, aktarımlar, akılcı olan ya da akıldışı süreçler, kişisel ya da toplumsal uzantılar birbirleri ile farklı zaman ve koşullarda tekrar ve tekrar bir araya

* SEDER, Sanat Eğitimcileri Derneği Onursal Başkanı, ÇDD Çağdaş Drama Derneği Onursal Başkanı, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Emekli Öğretim Üyesi

** Anadolu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Öğretim Üyesi

gelmekte, karşı karşıya düşmekte, örtüşmekte ya da yeni bir oluşumu temellendirmektedir. Sanat eylemi sanatçının kendisini ifade ettiği bir sürecin yansımasının ötesinde hitap ettiği kitle tarafından düşünüldükçe ve etkileşim kuruldukça sürdürülebilir hale dönüşen, duyuşsal ve bilişsel sorgulamalarla gelişmeye devam etmesi beklenen birtakım sorumlulukları içerir. Bu noktada sanatçının görsel dili içinde barındırdığı kişisel ve toplumsal anlara dayalı sosyolojik çözümlenmeler, felsefi yolculuklar, kültürel olgular, edebi yansımalar ya da yaşayan sorgulamalar ile şekillenirken sanatsal sürecin anlamlandırılması da kaçınılmaz hale gelmektedir.

Yeni iletişim teknolojilerinin kültürel uzantısı olarak görsel imge odaklı yeni dünya düzeni içerisinde bilim kavramının görseelliğın ya da sanatın eşsiz özgünlüğünden ayrı kalması düşünülemez. Görseelliğın çok yönlülüğü bilimsel süreçleri çok yönlü disiplinler çerçevesinde besleyecek bir zenginliğe sahiptir. Sanatsal ya da görsel yansımalar çoğu zaman özne tarih, edebiyat, coğrafya, felsefe, etnoloji, psikoloji, toplumsal psikoloji, geometri, matematik, müzik ve daha birçok farklı alanı içeren bir derinliğe sahiptir.

Bilginin teknolojinin etkisi ile güncellenen, gelişen ve değışen yapısı düşünüldüğünde bilimsel süreçlerin sanat ile kurduğu ilişki bilimi içinde bulunduğu kültüre, topluma ve gerçek yaşam problemlerine yaklaştırmaktadır. Bu noktada önemli olan sanat ve araştırma birlikteliğının gerçek yaşam uzantılarına dönüşen dinamik yapısıdır. Çünkü bu birliktelik bir anlamda sanat ile toplumsal ve bireysel dönüşümü olanaklı hale getirmektedir. Sanat, kendisinden temellenen kuramsal ve uygulamalı birçok bilimsel sürecin oluşumuna kaynaklık etmektedir. Sanat eğitimi, eğitim bilimi, sanat ve tasarım, görsel iletişim ve iletişim gibi birçok alan sanat tabanlı araştırma süreçlerine dayalı olarak katılımcılık ve çok yönlülüğü içeren araştırma kurguları ortaya koyabilmektedir. Sanatsal deneyim ya da sanat yolu ile anlam üretmek, zengin ve duyuğu yoğunluğu barındıran bir öğrenme yapılandırılmaktadır.

Sanat ile Bilimselliği Yakalamanın Yolu: A/r/tografi Araştırmaları

Sanat tabanlı araştırma katılımcılık, kültürel sorgulamaya dayalı eğitsel bir yapılanma, gerçek dünya gereksinimi odaklı problem durumunu fark edebilme, gerçek dünyaya uyarlanabilir çözümler ortaya koyma, kuramsal süreçleri uygulama ile ilişkilendirme, toplumsal süreçleri iyi analiz edebilme, sosyolojik uzantıları derinlemesine anlamlandırma, araştırmanın tüm bağlamları ile iletişim kurma, araştırmayı canlı ve soluk alan bir yapıya kavuşturılmaktadır. Araştırmanın canlılığı ya da soluk alması araştırmanın temellendiği ortam, kültür ya da problem durumundan kopmaması, onunla etkileşimini sürdürmesi, süreçten beslenmesi

ve anlamlandırılabilir sonuçlar ile yaşamaya devam etmesi anlamına gelmektedir. Yaşamaya devam eden araştırma, araştırmacıyı yaratıcı bir sürece yönlendirir. Çünkü yaşayan araştırma araştırmacıya farklı kimlikler sunmaktadır.

A/r/togرافي araştırma yöntemi de yaşayan bir sorgulama içeren, araştırmacıyı farklı kimliklerle besleyen ve araştırmayı yaratıcı bir sürece çeviren bir yaklaşımdır. Araştırmacı aynı zamanda sanatçı ya da sanatsal uygulama sürecini yapılandırabilen bireydir ya da pedagojik yolla hem öznel hem de etkileşimde bulunduğu araştırma bileşenlerinin gelişimsel süreçlerini sorgulayandır. Araştırmada canlandırma, öyküleme, düşünme, doğaçlama, kimlik ortaya koyma, yaşantılara dayalı sorgulama, deneyimin birlikte yaşandığı eğitsel süreç, bakış açılarının birlikteliği ya da farklılığına dayalı ortaklaşmacı (kolektif) üretim, öznel dinamiklerin sınırlarının zorlandığı yaratıcı ifade biçimleri gibi çeşitlendirilebilecek birçok yol olasıdır.

A/r/togرافي araştırma yöntemi sanatçıların ve sanat eğitimcilerinin sanat ve bilim arasında kurdukları bir yoldur. Sanat yolu ile araştırmak, sanat yolu ile öğrenmek ve sanat yolu ile yansıtmak bilimsel, iş birlikli, eleştirel, geliştirici, tartışma odaklı, çok yönlü, özgürleştirici, yaratıcı, sosyalleştirici, dönüştürücü, yeni öğrenmelere zemin hazırlayıcı, yaratıcı anlamların üretildiği, çok disiplinli kimi olanaklar sunmaktadır.

A/r/togرافي araştırma yöntemi iç içe geçmiş, aynı ya da farklı zamanlarda var olan bağlantısal sorgulama içermektedir. Bağlantısal sorgulama yaşam yaratan bir bilgi üretim sürecidir. Çünkü bağlantılar yaşamın dilini anlamada bize farklı yanıtlar verirler. Bizlerin birey olarak günümüz teknoloji odaklı dünyası içerisindeki konumu da bu şekildedir. Dijital medyada bireyin var oluşu, düşünce biçimi, öznel ifade biçimi tamamen iç içe geçmiş ve tek bir kökten oluşmayan bağlantılar aracılığı ile yapılanmakta ve sürekli yenilenmektedir. Bağlantısal sorgulama, yaratıcı ve buluşçu bir yaklaşımdır ve araştırmacıya sınırsız ilişkiler kurmanın yollarını açar.

A/r/togرافي araştırmanın önerdiği bir başka nokta olan sanatçıların eğitsel süreçlerini sanatlarının bir parçası olarak kullandıkları pek çok etkinlikten bahsetmek olanaklıdır. Bu bağlamda Mehmet Güteryüz'ün 'Defter Sergisi'ne değinmek gerekir. Mehmet Güteryüz, Edirne Hasan Rıza Güzel Sanatlar Lisesi bünyesinde 12. sınıf öğrencileri ile ortak bir proje gerçekleştirir. Bu projede 2017-2018 eğitim-öğretim yılında ülke genelinde 25 güzel sanatlar lisesinden 265 öğrenciye proje kapsamında 100 sayfalık defter verilir. Bu projede içinde çizim notları olan 100 sayfalık defter öğrencilere dağıtılır. Öğrencilerden istedikleri teknikte, tarihi yazılmış olan gözleme dayalı çizimler yapmaları istenir. Defterden hiçbir yaprağı koparmamaları da rica edilir. Bu defterler proje bitiminde bir sergi kapsamında

bir araya getirilir. Öğrencilerin çizimleri, çizimlerin yanındaki notlar, öğrencilerin sürece katılımcılığı, sanatçı ile birlikte deneyimledikleri ve sanatçının sanat eğitiminin bir parçası olan süreç sanatı, pedagojiyi ve araştırmayı besleyecek çok yönlü bir yapı içerir. Bu proje temel olarak bir a/r/tografik araştırması değildir. Ancak sanatçının sanatçılık deneyimini sanat eğitiminin bir parçası haline getirmesine dayalı deneyimler içermesi nedeni ile oldukça önemli bir örnektir. Çünkü sanatçının eğitsel ya da eğitici kimliğinin karşılık bulması anlamında teşvik edici, sürdürülebilir ve gerçek yaşama yansiyabilir noktalar içermektedir.

A/r/tografik araştırma sürecinde sanatçı kimliğin araştırmacı rolü ve izleyicinin katılımcı rolü çerçevesinde İnci Eviner'in İstanbul Modern Sanatlar Müzesindeki Retrospektif (2016) sergisine değinmek yerinde olacaktır. Eviner, sanatsal üretim süreci içinde hem öznel hem de toplumsal yansımaları sorgulamaktadır. Bu sorgulama içerisinde öne çıkan nokta sanatçının kurduğu ilişkiselliklerdir. Bu ilişkisellik kimi zaman öznel kimliğin toplumsallıkla örtüştüğü kimi zaman ise çatıştığı noktaları içerir. Ayrıca ilişkisellik yalnızca sanatçının kurgusu üzerinden şekillenmez; sanatçı hem öznel hem de toplumsal olarak izleyicide karşılık bulmak ister. İzleyicinin katılımcılığı onun için önemlidir. İzleyicinin katılımcılığını ise sadece yapıtı ile nesnel ilişki kurma ile sınırlandırmaz. Bu nedenle anlamlandırma sürecinde ona göre izleyicinin de kendinden kattığı noktalar olması kaçınılmazdır. İzleyici acı çeker, içselleştirir, yorumlar, dönüştürür, değişir, gelişir ve yansır. Bu retrospektif sergisine dayalı olarak sanatçının sanatsal eylemi ile ortaya koyduğu sürecin izleyicinin katılımcılığı ile karşılık bulması a/r/tografik araştırmanın ilişkiselliğine gönderme yapmaktadır. Birçok sanatçı sanat pratiği içinde bu tür açılımlar içerisine girmektedir.

Bir başka örnek ise Nil Yalter'in "OfftheRecord" (Kayıt Dışı, Yer Verilmemiş, 2016) başlıklı dijital sanat, video ve çok çeşitli teknolojik içerikten yararlanarak oluşturduğu sergisidir. Bu sergi öznel kimliğin ve toplumsal bakış açısının birleşimi olarak nitelendirilebilecek bir sorgulama içerir. Sanatsal sorgulama içerisinde sosyoloji, felsefe ve edebiyatın yansımaları dikkati çeker. Bu disiplinlerarası ilişkisellik içinde kadınlık, göçmenlik, sürgün, çalışma yaşamı, cezaevinde yaşam gibi toplumsal açılımlara yönelmiş olan sanatçı sürece dayalı bir kavramsallık ile gerçek yaşamda karşılık bulan bir eylemsel tavır sergilemektedir. Bu tavır a/r/tografi araştırmaları içinde karşılık bulan bir noktadır.

Son olarak a/r/tografi araştırması ya da eylem araştırması olarak birçok yön içerebilecek uygulamalara örnek olması nedeni ile Prof. Dr. İnci San yürütücülüğünde gerçekleştirilmiş olan 'Ankara Projesi'ne değinmek gerekir. 1990'ların sonlarında, Ankara Üniversitesi Geliştirme Vakfı İlköğretim Okulu öğrencileri, öğretmenleri ve yöneticileri ile yürütülen Ankara Proje Çalışması katılımcılık

açısından önemli bir örnektir. Bu projenin farklı disiplinlere (tarih, antropoloji, paleontoloji, barınma (mimari), coğrafya, yemek kültürü, sosyal yaşam vb.) dayalı kültürbilimsel süreci, sürecin içinde yaratıcı dramanın işe koşulması yolu ile öznel sorgulamaya olanak yaratması, alan uzmanlarının gerçekleştirdikleri söyleşi ve çalışmalarına dayalı toplumsal açılımı olanaklı hale getirmesi gibi birçok boyutundan bahsedilebilir. Projenin en önemli noktası toplumsal uzantısıdır. Çünkü katılımcılar açısından yaşadıkları şehir içindeki gerçek yaşam uzantılarına (kent tarihi, kent bilinci, kent içindeki problemlere karşı sosyal sorumluluk) ilişkin farkındalık geliştirmek önem taşımaktadır.

A/r/tografik araştırmalarının gerçek yaşam uzantısı boyutunu araştırma paydaşlarının katılımcılığı bağlamında da ele almak gerekir. Sanatçı, sanat eğitimcisi, öğrenci katılımcılığını araştırmacının çok yönlü kimlikleri ile yorumladığımızda gerçek dünya sorunları ile ilgilenmek, öznel bakış açısı ile gerçek yaşam problemlerini yorumlamak, toplumsal katılımı olanaklı hale getirmek, sanatın toplumsal karşılığını sorgulamak gibi olasılıklar karşımıza çıkmaktadır. A/r/tografik araştırmalarının sanat ve araştırma ilişkisine dayalı olarak sanat ve sanatçı deneyimini içermesi; tarih, kültür, coğrafya, sosyoloji, antropoloji gibi çok yönlü disiplinlere dayalı ve disiplinlerarası etkileşimi ile bir araştırma kurgusu yapılandırabilmesi; araştırma disiplini içinde katılım, yenilikçilik, girişimcilik ve etkileşimi üst düzeyde işe koşabilmesi söz konusudur. Bu nedenle özgün üniteler, çeviriler ve uygulamalı örnekler üzerinden a/r/tografik araştırma sürecini açıklayan bu kitabın sanat ve bilimselliği buluşturma sürecine katkı sağlayacağı kanısındayız.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- Bedir Erişti, Suzan Duygu (editör) (2017). *Görsel Araştırma Yöntemleri: Teori, Uygulama ve Örnek*. (2. Bas.) Pegem Akademi, Ankara.
- Deleuze, G., & Guattari, F. (1987). *A thousand plateaus: Capitalism and schizophrenia* (B. Massumi, Trans.). Minneapolis: Minnesota Press.
- San, İnci (2017) "Disiplinlerarası Sanat Eğitimi Sürdürmek". 1. Uluslararası Sanat Eğitimi Kongresi, Pamukkale Üniversitesi. Denizli.
- San, İnci (2005) "Sanatlar ile Bilim-Kuram İlişkisi" Sanat Eğitiminde Sanat Biliminin Rolü Sempozyumu.
- San, İnci (2018) "Sanatlar Bilimselliğe Yaklaşıırken", II. Uluslararası Sanat Eğitimi Araştırmaları Sempozyumu/Ankara Üniversitesi.
- San, İ. (2018). *Yaratıcı Drama ve Müze*, Yeni İnsan Yayınevi.